"စစ်နှင့်ငြိမ်းချမ်းရေး"နှင့် ပတ်သက်၍

စာရေးဆရာ၏ တင်ပြချက်

(၁၈၆၈-ခု "ရုရှားမော်ကွန်း"မဂ္ဂဇင်းတွင် ရေးသားခဲ့သည်။)

ကျွန်ုပ်သည် စစ်နှင့်ငြိမ်းချမ်းရေးကို ကျန်းမာသန်စွမ်းတုန်း၊ အရွယ်ကောင်းတုန်း အချိန်၌ ငါးနှစ်ကြာမျှ အပတ်တကုတ် ဆက်တိုက်ရေးသားခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ယခု ဤစာအုပ်ကြီးကို ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေမည် ပြုသောအခါ စာဖတ်သူတို့၏ စိတ်တွင် မရှင်းမလင်း ဖြစ်ဖွယ်ရှိသည့်အချက်များ ရှင်းလင်းသွားစေရန် ဤစာအုပ်ကြီးနှင့်ပတ်သက်၍ ကျွန်ုပ်၏ ထင်မြင်ချက်ကို ဦးစွာဖော်ပြလိုသည်။ အထူးသဖြင့် ကျွန်ုပ်ရေးသားဖော်ပြရန် ရည်ရွယ်ခြင်းလည်းမရှိ၊ ကျွန်ုပ်ရေးသား ဖော်ပြခြင်းငှာလည်း မစွမ်းသော အချက်အလက်များ၊ အာဘော်များကို စာဖတ်သူတို့ တွေ့ရှိသွားကာ အဓိပ္ပာယ်အယူအဆ လွဲမှားကြမည်ကို ကျွန်ုပ်စိုးရိမ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဤစာအုပ်ကြီးထဲတွင် နေရာမဆံ့တော့၍ ကျန်ရစ်ခဲ့သော အချက်အလက်များကို ဤနေရာမှ တင်ပြလိုပေသည်။ ကျွန်ုပ်စိတ်ရှိသလောက် ဤစာအုပ်ကြီးထဲတွင် ရေးသားဖော်ပြရန် မှာလည်း ကျွန်ုပ်၏အချိန်ကလည်းကောင်း၊ ကျွန်ုပ်၏စွမ်းအားကလည်းကောင်း ခွင့်မပြုတော့ချေ။ ယခု မဂ္ဂဇင်းတာဝန်ခံ များက စိတ်ဝင်စားသူများအတွက် ဤစာအုပ်ကြီးနှင့် ပတ်သက်၍ စာရေးဆရာ၏ ထင်မြင်ချက်ကို အနည်းအကျဉ်းမျှ ဖြစ်စေ ရေးသားဖော်ပြရန် ရက်ရောစွာ ခွင့်ပြုကြသည့်အတွက် တင်ပြလိုက်ရခြင်းဖြစ်သည်။

(၁) စစ်နှင့်ငြိမ်းချမ်းရေး ဆိုသည်မှာ ဘာလဲ

စစ်နှင့်ငြိမ်းချမ်းရေးသည် ဝတ္ထုရှည်ကြီးတစ်ပုဒ်မဟုတ်။ မော်ကွန်းတင်လင်္ကာရှည်ကြီးတစ်ပုဒ်လည်း မဟုတ်သေး။ ရာဇဝင်မှတ်တမ်းကြီးတစ်စောင်ဟူ၍ ပြောရန်ကား ပို၍ပင်ဝေးသေးသည်။ စစ်နှင့်ငြိမ်းချမ်းရေးသည် ယခု ရှိရင်းစွဲပုံစံ ကဲ့သို့ စာရေးဆရာက သူရေးလိုသည့်ပုံစံ၊ သူရေးတတ်သည့်ပုံစံအတိုင်း ရေးသားထားသော အကြောင်းအရာတစ်ခုမျှသာ ဖြစ်သည်။ အနုပညာမြောက်အဖွဲ့အနွဲ့တစ်ခု၌ သမားရိုးကျ စည်းကမ်းများရှိလျက် ဤသို့ဆိုလိုက်ခြင်းကြောင့် အဆန်းထွင်သည်ဟု ထင်စရာရှိပါသည်။ သို့ရာတွင် တမင်အဆန်းထွင်ခြင်းမဟုတ်။ ကျွန်ုပ်၏ ရှေ့တွင် ဤသို့ပင် သမားရိုးကျစည်းကမ်း၊ သမားရိုးကျပုံစံနှင့် လမ်းခွဲခဲ့ပြီးသော ဂန္ထဝင်မြောက်စာပေများ ရှိခဲ့ပြီး ဖြစ်ပါသည်။ ဤသို့ ဥရောပစာပေပုံစံများနှင့် လမ်းခွဲခဲ့သော စာပေများသည် ပုရှကင်၏ခေတ်မှစ၍ ရုရှားဂန္ထဝင်တွင် အများအပြား ရှိခဲ့ပါသည်။ သို့ရာတွင် ဥရောပစာပေပုံစံများနှင့် ကွဲလွဲခြင်းမျှသာဖြစ်၍ ဖြောင့်ဖြောင့်ကြီးဆန့်ကျင်သည်ဟူ၍ကား မရှိခဲ့သေးပါ။ ရုရှားဂန္ထဝင်နောက်ပိုင်းခေတ်၌ ဂိုဂို၏ သေနေသောဝိညာဉ်များမှအစ၊ ဒေါ့စတိုယက်စကီ၏ သေသူ့ဂေဟာ အဆုံးရှိသော ရသမြောက် ဂန္ထဝင်စာပေများအနက် ဝတ္ထုရှည်၊ ကဗျာလင်္ကာ၊ သို့မဟုတ် ဝတ္ထုတိုဟူသော သမားရိုးကျအဖွဲ့ အနွဲ့များနှင့် လုံးဝ "ကွက်တိ"ဝင်နေသည့် စာပေဟူ၍ကား တစ်ခုမျှ မရှိသေးချေ။

(၂) စစ်နှင့်ငြိမ်းချမ်းရေး နောက်ခံပြုသောခေတ်၏ သရုပ်လက္ခဏာ

စစ်နှင့်ငြိမ်းချမ်းရေးပထမပိုင်းကို ထုတ်ဝေပြီးနောက် စစ်နှင့်ငြိမ်းချမ်းရေးတွင် ထိုခေတ်၏သရုပ်လက္ခဏာများကို ပီပီပြင်ပြင် ရေးသားဖော်ပြထားခြင်း မရှိဟု စာဖတ်ပရိသတ်အချို့က ပြောဆိုကြသည်။ ၎င်းတို့၏ ပြစ်တင်ဝေဖန်ချက်ကိုမူ အောက်ပါအတိုင်း ပြန်ကြားလိုသည်။ ၎င်းတို့ပြောဆိုကြသည့် "ခေတ်၏သရုပ်လက္ခဏာ" ဆိုသည်မှာ မြေကျွန်စနစ်၏ ကြောက်စရာကောင်းပုံ၊ မိန်းမများကို နှိပ်စက်ကလူပြုလုပ်ကြပုံ၊ ဖခင်များက အရွယ်ရောက်သည့် သားများကို ရာဇဝတ်ကောင်သဖွယ် ရိုက်နှက်ဆုံးမကြပုံ၊ မြေရှင်များက မြေကျွန်များအား ညှဉ်းဆဲသတ်ဖြတ်ကြပုံများကိုဆိုလိုဟန် တူသည်။ မှန်သည်။ ဤအခြင်းအရာများကိုကား ကျွန်ုပ်၏စာအုပ်တွင် တွေ့မြင်ရမည်မဟုတ်။ ယင်းတို့မှာ စာဖတ် သူတို့က "ခေတ်၏သရုပ်လက္ခဏာ" ဟု ထင်နေကြသောအရာများသာဖြစ်သည်။ ကျွန်ုပ်၏စိတ်၌မူ ထိုအခြင်းအရာ များသည် ခေတ်၏ သရုပ်လက္ခဏာများဖြစ်သည်ဟု မထင်မိချေ။ ထို့ကြောင့် ထိုအခြင်းအရာများကို အကျယ်ဝိတ္ထာရဖွဲ့၍ မရေးခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုခေတ်က မှတ်တမ်းများ၊ စာများ၊ ထုံးတမ်းစဉ်လာများကို ဖတ်ရှုလေ့လာလိုက်သောအခါ၌ ထိုခေတ်က မြေရှင်များက မြေကျွန်များအား ရက်စက်ရိုင်းပြစွာ ပြုမူကြပုံများမှာ ယခင်ယခင်ခေတ်များကထက်သော် လည်းကောင်း၊ ယခုခေတ်ထက်သော်လည်းကောင်း ထူး၍ဆိုးရွားလှသည် မဟုတ်ပါ။ တစ်ခေတ်နှင့်တစ်ခေတ် ပိန်မသာ လိမ်မသာပင်ဖြစ်သည်။ ထိုခေတ်က လူများသည်လည်း ကျွန်ုပ်တို့ခေတ်လူများကဲ့သို့ ချစ်ကြ၊ မုန်းကြ၊ [illegible] ဖြစ်ကြသည်သာဖြစ်ပါသည်။ ကျွန်ုပ်တို့ကဲ့သို့ အမှန်တရားနှင့် မြင့်မြတ်ခြင်းကို ရှာဖွေကြသည်သာ ဖြစ်ပါသည်။ ကျွန်ုပ်တို့ကဲ့သို့ပင် လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟစသည့် တရားများနောက်သို့ လိုက်ပါခဲ့ကြသည်သာဖြစ်ပါသည်။ ကျွန်ုပ်တို့ ခေတ်ကဲ့သို့ပင် အထက်တန်းလွှာများအကြား၌ ကိုယ်ကျင့်တရားနှင့် လူ့ကျင့်ဝတ်များရှိကြသည်သာ ဖြစ်ပါသည်။ အချို့နေရာများ၌ကား ထိုခေတ်က အထက်တန်းလွှာများသည် ယခုခေတ် အထက်တန်းလွှာများထက်ပင် သိမ်မွေ့ယဉ်ကျေးကြပါသေးသည်။ ထိုခေတ်ကလူများသည် ဖောက်ပြန်သောသဘောရှိ၍ ကြမ်းကြုတ်ရက်စက်ကြသည်ဟု ထင်ကြလျှင် ယင်းမှာ ဖြစ်တောင့်ဖြစ်ခဲလှသော ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်မှုမျိုး၊ နှိပ်စက်ကလူပြုခြင်းမျိုး တစ်ခုတလေကို ရွေးချယ်ရေးသားခဲ့ကြသော ဝတ္ထုများ၊ မှတ်တမ်းများကို ဖတ်ကြရခြင်းကြောင့်သာ ဖြစ်ပါသည်။ သို့ဖြစ်ရကား တစ်ရာ တစ်ခု ဆိုသကဲ့သို့ရှိခဲ့လှသော ဖြစ်ချက်ကိစ္စမျိုးတစ်ခုကိုကြည့်၍ ထိုခေတ်၏ သရုပ်လက္ခဏာသည် လူလူချင်း နှိပ်စက်ကလူပြုခြင်းဖြစ်သည်ဟု ဆုံးဖြတ်၍မဖြစ်ပါ။ ဤသို့ဆုံးဖြတ်ခြင်းသည် တောင်ထိပ်မှ ပြူထွက်နေသော သစ်ပင်ထိပ်များများကို ကြည့်၍ ဤဒေသကား သစ်ပင်များသာ ရှိသော ဒေသပါတကားဟု ဆုံးဖြတ်ခြင်းမျိုးကဲ့သို့ တစ်ဖက်သတ် ကျမည်သာဖြစ်ပါသည်။ (ခေတ်တိုင်း ခေတ်တိုင်း၌ ၎င်း၏သရုပ်လက္ခဏာဟူ၍ ပြောဆိုနိုင်သော အခြင်းအရာများ ရှိသကဲ့သို့) ထိုခေတ်၌လည်း ထိုခေတ်၏ သရုပ်လက္ခဏာများဟု ပြောဆိုနိုင်သောအရာများ ရှိပါသည်။ ယင်း[illegible] အချို့သော စာဖတ်သူများ မြင်ကြသကဲ့သို့ မြေကျွန်စနစ်၏ ဆိုးရွားရက်စက်ပုံများ မဟုတ် ချေ။ အထက်တန်းလွှာများက အခြားသောလူတန်းစားများနှင့် ဆက်ဆံခြင်းမရှိဘဲ သီးသန့်ရပ်တည်နေခြင်း၊ ထို ခေတ်၏ ဘာသာရေးအယူအဆ၊ ထိုခေတ်၏ပညာသင်ကြားရေးစနစ်၊ ထိုခေတ်ကလူများ၏ ပြင်သစ်စကားကို အထင်တကြီးဖြင့် ပြောဆိုသုံးစွဲမှု စသည်တို့မှ ပေါ်ပေါက်လာသော အကျိုးတရားများ၊ ရလဒ်များသာ ဖြစ်ပေသည်။ ယင်းတို့ကိုသာလျှင် ထိုခေတ်၏သရုပ်လက္ခဏာများဟု ခေါ်သင့်သည်ဟု ကျွန်ုပ်ထင်ပါသည်။ ဤသို့ ထင်သည့်အတိုင်း လည်း ယင်းတို့ကို ကျွန်ုပ်အတတ်နိုင်ဆုံး ရေးခြယ်ဖော်ပြထားပါသည်။

(၃) စစ်နှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးတွင် ပြင်သစ်စကားများကို ပြောဆိုသုံးစွဲခြင်း

စစ်နှင့်ငြိမ်းချမ်းရေးသည် ရုရှားဘာသာဖြင့် ရေးသားထားသော ရုရှားစာအုပ်တစ်အုပ်ဖြစ်ပါလျက် ထိုအထဲမှ ဇာတ်ကောင်များဖြစ်သော ရုရှားလူမျိုးများ၊ ပြင်သစ်လူမျိုးများ စသည်တို့ကို အဘယ်ကြောင့် ပြင်သစ်စကားတစ်ဝက်၊ ရုရှားစကားတစ်ဝက် ပြောစေသနည်းဟု အချို့က ပြစ်တင် ဝေဖန်ကြပြန်သည်။ ဤတွင်လည်း ကျွန်ုပ်နှင့်သဘောကွဲပြန် ပါပြီ။ ဤသို့ပြစ်တင် ဝေဖန်ခြင်းသည် ပုံတူရေးထားသော ရုပ်ပုံကားတစ်ချပ်တစ်ခုကို ကြည့်၍ ထိုရုပ်ပုံကားချပ်ပေါ်၌ အပြင်တွင် တကယ်မရှိသော အနက်ပြောက်များ(အမှောင်ရိပ်များ)ကို မြင်သည့်အခါ ထိုအမှောင်ရိပ်များကိုရေးခြယ် ထားရမည်လောဟု ပြစ်တင်ဝေဖန်ခြင်းနှင့်တူသည်။ ပန်းချီဆရာတစ်ယောက်သည် လူတစ်ယောက်၏ပုံတူကို ရေးဆွဲသောအခါ၌ ထိုလူ၏မျက်နှာတွင် အလင်းအမှောင်ဖော်၍ ဆေးတင်ရမြဲဖြစ်သည်။ သူရေးခြယ်ထားသော အမှောင်ရိပ်များသည် မူလမျက်နှာပေါ်တွင် ရှိချင်မှရှိမည်။ သို့ရာတွင် ထိုမရှိသော အမှောင်ရိပ်များကို ရေးခြယ်ထားခြင်း ကြောင့် ပန်းချီဆရာကို အပြစ်တင်၍ မဖြစ်ချေ။ ထိုအမှောင်ရိပ်များ ဆေးသားတင်ရာ၌ နေရာအလွဲလွဲအမှားမှား ရေးခြယ်ထားမှ သို့မဟုတ် မသေမသပ် စုတ်ကြမ်းကြမ်းနှင့် ရေးခြယ်ထားမှသာလျှင် ပန်းချီဆရာကို အပြစ်တင်သင့်သည်။ ကျွန်ုပ်၏စာအုပ်၌လည်း အလားတူပင်ဖြစ်သည်။ ကျွန်ုပ်၏စာအုပ်၌ ကျွန်ုပ်သည် ဆယ့်ကိုးရာစုနှစ်အစကို နောက်ခံပြုကာ ထိုခေတ်တွင် အရေးကြီးသောနေရာမှ ပါဝင်ခဲ့ကြသော ရုရှားအထက်တန်းလွှာများ၊ နပိုလီယန်နှင့် ပြင်သစ်များ အကြောင်းကို ရေးခြယ်ဖော်ပြခြင်းဖြစ်ရာ ၎င်းတို့လူ့သိုက်၏ပြင်သစ်ဆန်ပုံ၊ ပြင်သစ်အတွေးအခေါ်များကို အထင်ကြီးပုံ တို့ကို ဖော်ပြရာ၌ ပြင်သစ်စကားဖြင့် ဖော်ပြခြင်းက ပိုမိုထိရောက်သည်၊ ပို၍အဆင်ပြေသည်ဟု ယူဆသည်။ ဤအထင်ဖြင့် ဇာတ်ကောင်များအား ပြင်သစ်စကားသုံးစွဲစေခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ကျွန်ုပ်ခြယ်မှုန်းထားသည့် အလင်း အမှောင်စသည်တို့သည် နေရာများချင်လျှင် မှားမည်။ စုတ်ချက်ကြမ်းသည့်နေရာတွင် ကြမ်းမည်။ ဤအတွက် ကြောင့် အပြစ်ဆိုလျှင် ဆိုထိုက်သည်။ သို့ရာတွင် အလင်းအမှောင်ကို ဖော်ပြခြင်းအတွက်ကြောင့်မူ အပြစ်တင်ထိုက်သည် မထင်ချေ။ ကျွန်ုပ်၏စာအုပ်၌ နပိုလီယန်သည် ပြင်သစ်စကားတစ်ဝက်၊ ရုရှားစကားတစ်ဝက်ပြောခြင်းကြောင့် သဘာဝမကျဟု ယူဆနေကြသူများရှိလျှင် ၎င်းတို့သည် ပုံတူကားချပ်ကို မကြည့်တတ်သေးသောသူကဲ့သို့ ထိုပုံတူ ကားချပ်၏ အလင်းအမှောင်တွဲစပ်ပုံကို ကြည့်ရမည့်အစား နှာခေါင်းအောက်က အမှောင်ရိပ် မှုန်းထားသော ဆေးသားလောက်ကိုသာ ကြည့်တတ်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်ဟန်တူပါသည်။

(၄) စစ်နှင့်ငြိမ်းချမ်းရေး ဝတ္ထုကြီးတွင် ပါဝင်သောဇာတ်ကောင်များ၏ အမည်များ

စစ်နှင့်ငြိမ်းချမ်းရေးတွင် ပါဝင်သော ဇာတ်ကောင်များဖြစ်သည့် ဘိုလကွန်စကီ၊ ဒရူဘက်စကွိုင်၊ ဘီလီဘင်၊ ကူရာဂင် စသည့်အမည်များမှာ ရုရှားလူမျိုးတို့ မှည့်လေ့မှည့်ထရှိသောအမည်များဖြစ်သည်။ ဤသို့မဟုတ်ဘဲ မင်းသားကြီး ပရွန်စကီ၊ စထရဲစကီစသော အမည်များကို မှည့်ခေါ်လျှင် ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ သို့ရာတွင် ကျွန်ုပ်၏စာအုပ်၌ ရာဇဝင် တွင် တကယ်ရှိသောဇာတ်ကောင်များနှင့်တကွ ကျွန်ုပ်၏စိတ်ကူးဖြင့် ဖန်တီးသော ဇာတ်ကောင်များမှာ ရောထွေး ပါဝင်လျက်ရှိရာ အကယ်၍သာ မင်းသားကြီးပရွန်စကီ၊ စထရဲစကီ စသည့်စိတ်ကူးဖြင့် ဖန်တီးထားသော အမည် များကို မှည့်လိုက်ပါက ရာဇဝင်တွင် တကယ်ရှိသော မြို့စားကြီးရော့စတော့ချင်ကဲ့သို့သော ပုဂ္ဂိုလ်မျိုးနှင့် စကားပြော ခန်းမျိုးကို ရေးလျှင် ယုတ္တိမတန်ဖြစ်ကာ နားထဲတွင် "ကလော"နေလိမ့်မည်ဟု ထင်သည်။ ထို့ကြောင့် ရာဇဝင်တွင် တကယ်ရှိသော ဗော်လကွန်စကီ၊ ဒရူဘက်စကွိုင် စသည့်အမည်များကို မသုံးသည့်တိုင် ၎င်းတို့နှင့်နီးစပ်သော ဘိုလကွန်စကီ၊ ဒရူဘက်စကွိုင် စသည့်အမည်များကို သုံးလိုက်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ဤအမည်များမှာ ရုရှားမှူးမတ် သေနာပတိအသိုင်းအဝိုင်း၌ မကြာခဏတွေ့ရသောအမည်များနှင့် ခပ်ဆင်ဆင်ဖြစ်ပါသည်။ သို့တိုင်အောင် ကျွန်ုပ်၏ စာအုပ်မှ ဇာတ်ကောင်များ များပြားလှသည့်အတွက် "နားမထောင့်"သောအမည်များကို ရှာဖွေရွေးချယ်ရသည်မှာ မလွယ်ကူလှချေ။ ဥပမာအားဖြင့် စာအုပ်ထဲတွင် အရေးကြီးသည့် ဇာတ်ကောင်များ၏ အမည်ဖြစ်သော ဘီဇူးကော့ဖ်နှင့် ရော့စတော့ဖ် စသည့်အမည်များမှာ အနည်းငယ် "ထောင့်"လျက်ရှိသည်။ သို့ရာတွင် ဤအခက်အခဲကို ကျော်လွှားရန်မှာ ကျွန်ုပ်တွင် အခြားနည်းလမ်း မရှိတော့သည့်အတွက် ရုရှားလူမျိုးတစ်ယောက်အဖို့ "နားသက်သာ" သောအမည်များကို စာလုံးအနည်းငယ် ပြောင်း၍ ရွေးချယ်ထည့်သွင်းလိုက်ရခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ဤစာအုပ်တွင် အချို့မှာ ရာဇဝင် ဇာတ်ကောင်များဖြစ်၍ အချို့မှာ ကျွန်ုပ်စိတ်ကူးဖြင့် ဖန်တီးထားသော ဇာတ်ကောင်များဖြစ်ရာ၊ အကယ်၍ ကျွန်ုပ်၏ စိတ်ကူးဖြင့် ဖန်တီးထားသောဇာတ်ကောင်များသည် သက်ရှိထင်ရှားရှိခဲ့သူ သို့မဟုတ် ရှိသူတစ်ဦးဦးအား ရည်ရွယ် ရေးသားခြင်း ဖြစ်သည်ဟု အများစိတ်ထဲတွင် ထင်စရာဖြစ်လာပါက များစွာ ဝမ်းနည်းပါသည်။ ဤသို့ဆင်တူယိုးမှား ရှိခဲ့ပါလျှင် ၎င်းတို့နှင့် မည်သို့မျှသက်ဆိုင်ခြင်း မရှိကြောင်းကို ဖော်ပြလိုပါသည်။

ဤစာအုပ်တွင် ရာဇဝင်ဇာတ်ကောင်များမှအပ ကျွန်ုပ်၏စိတ်ကူးဖြင့် ဖန်တီးထားသော ဇာတ်ကောင်တို့အနက် မာယာဒီမီထရီယက်ဗ်နာနှင့် ဒင်နီဆော့ဗ်တို့နှစ်ဦးသာလျှင် ထိုခေတ်က တကယ်ရှိခဲ့၍ ၎င်းတို့၏ အသိုင်းအဝိုင်းတွင် ထူးထူးခြားခြား လေးစားချစ်ခင်ခြင်းခံရသူ နှစ်ဦး၏အမည်နှင့် ခပ်ဆင်ဆင်တူအောင် မှည့်ထားခဲ့သည်။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်နှစ်ဦး၏ သရုပ်သကန်နှင့် အထူးတူအောင် ရေးခြယ်ပြထားခြင်းမှာလည်း ကျွန်ုပ်၏အမှားပင်ဖြစ်ပါသည်။ သို့ရာတွင် ထိုပုဂ္ဂိုလ်နှစ်ဦး၏ သရုပ်သကန်ကို ဖော်ခြင်းမှာ အပေါ်ယံမျှဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့နှစ်ဦး၏ တကယ့်အဖြစ် အပျက်များမှာကား ကျွန်ုပ်၏ဝတ္ထုမှ ဇာတ်ကောင်နှစ်ဦးဖြစ်သည့် မာယာဒီမီထရီယက်ဗ်နာ၊ ဒင်နီဆော့ဗ်တို့နှင့် လုံးဝတူညီခြင်း မရှိပါ။ အခြားဇာတ်ကောင်များအားလုံးကား ကျွန်ုပ်၏စိတ်ဖြင့် လုံးဝတီထွင်ဖန်တီးထားခြင်းသာ ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ထိုဇာတ်ကောင်နှစ်ဦး၏ အဖြစ်အပျက်များသည် ထိုခေတ်က တကယ်ရှိခဲ့သူများ၏အဖြစ်အပျက် များနှင့် တိုက်ဆိုင်ခြင်း ရှိလိမ့်မည်မဟုတ်ဟု ကျွန်ုပ် မျှော်လင့်ပါသည်။

(၅) ရာဇဝင်အဖြစ်အပျက်များကို ဖော်ပြရာ၌ ကျွန်ုပ်နှင့် ရာဇဝင်ဆရာများ ကွဲလွဲပုံ

ရာဇဝင်အဖြစ်အပျက်များကို ဖော်ပြရာ၌ ကျွန်ုပ်နှင့် ရာဇဝင်ဆရာများ ကွဲလွဲကြခြင်းမှာ မတော်တဆ ကွဲလွဲကြခြင်း မဟုတ်ချေ။ မရှောင်မလွှဲသာကွဲလွဲကြခြင်းဖြစ်ပါသည်။ "ရာဇဝင်ခေတ်တစ်ခေတ်ကို ဖော်ပြသောအခါတွင် ရာဇဝင်ဆရာ နှင့် အနုပညာသည်တို့ ဖော်ပြပုံချင်း မတူကြချေ။ ရာဇဝင်ဆရာတစ်ယောက်အဖို့ ရာဇဝင်[illegible] ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးအကြောင်းကို ရေးခြယ်မည်ပြုလျှင် ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏ဘဝကို အပြည့်အစုံဖော်ပြရန် မလိုချေ။ ဘဝ၏အသ[illegible]ပိုင်း အမျိုးမျိုးတွင် ပါဝင် ဆက်ဆံနေပုံကို လုံးဝဥဿုံဖော်ပြရန်လည်း မလိုချေ။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏ ရာဇဝင်ဆိုင်ရာ အခန်းကဏ္ဍကိုသာ ဖော်ပြဖို့လိုသည်။ သို့ရာတွင် အနုပညာသည်တစ်ဦးအဖို့၌ကား ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏ ရာဇဝင်ဆိုင်ရာ အခန်းကဏ္ဍတစ်ခုတည်းကို ရေးခြယ်ပြရုံဖြင့် မလုံလောက်တော့။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏ ဘဝရုပ်ပုံကားချပ်ကို ပြည့်ပြည့်စုံစုံ ဖော်ပြဖို့ လိုလာသည်"။ ဤသို့ပြည့်စုံစွာ မဖော်ပြနိုင်ပါက အနုပညာသည်၏ဝတ္တရား ပျက်ကွက်ရာရောက်ပါလိမ့်မည်။ ဥပမာအားဖြင့် စစ်နှင့်ငြိမ်းချမ်းရေးတွင် ဖော်ပြထားသည့် စစ်သေနာပတိချုပ် ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ကူတူဇော့ဗ်ဆိုလျှင် လူအများက မြင်းဖြူကြီးစီး၍ မှန်ပြောင်းကို လက်တွင်ကိုင်ကာ ရန်သူကို လက်ညိုးထိုးပြနေပုံကို မြင်ယောင်လာတတ်ကြသည်။ အမှန်အားဖြင့်ကား ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ကူတူဇော့ဗ်မှာ မှန်ပြောင်းကိုချည်း အမြဲတမ်းကိုင်နေသည် မဟုတ်ချေ။ ရန်သူကို အခါခပ်သိမ်း ညွှန်ပြနေသည်လည်း မဟုတ်ချေ။ မြင်းဖြူကြီးကို တစ်ရံမလပ် စီးနေသည်လည်း မဟုတ်ချေ။ မော်စကိုမြို့ဝန်မြို့စားကြီး ရော့စတော့ချင် ဆိုလျှင်လည်း လူအများက မြို့ဝန်ရုံးဖြစ်သည့် ဒိုရိုနိစကီအိမ်ကို မီးတုတ်ကြီးဖြင့် ရှို့နေပုံ (မြို့စားကြီးကိုယ်တိုင် မော်စကိုမြို့ကို မီးရှို့ခြင်း မဟုတ်ပါ။ အမိန့်ပေးရုံမျှသာ ဖြစ်ပါသည်။)ကိုသာ မြင်ယောင်နေကြသည်။ သို့ရာတွင် မြို့စားကြီး ရော့စတော့ချင်သည် (သူကိုယ်တိုင် မော်စကိုမြို့ကို မီးတင်ရှို့ခဲ့သည် ထားဦး။) အမြဲတမ်း မီးတုတ်ကြီး ကိုင်၍ မီးရှို့နေသည်မဟုတ်ချေ။ ရွှေနန်းရှင်မယ်တော် မာယာဖီအိုဒိုရိုဗနာဆိုလျှင်လည်း သားမင်းဝတ်ရုံကြီးကိုခြုံကာ ဓမ္မသတ်ကျမ်းစာအုပ်ကြီးတွေကို လက်ထောက်မှီ၍ ရပ်နေပုံကို လူအများက မြင်ယောင်နေကြသည်။ သို့ရာတွင် ရွှေနန်းရှင် မယ်တော်ဘုရားသည် ဤသို့ သားမင်းဝတ်ရုံကြီးကိုခြုံ၍ ဓမ္မသတ်ကျမ်း စာအုပ်ပုံကြီးပေါ် လက်ထောက်လျက် အစဉ်အမြဲ ရပ်နေသည်မဟုတ်ချေ။ ၎င်းတို့အားလုံး၌ အခြားသောလုပ်ငန်းများ၊ အခြားသောလှုပ်ရှားမှုများ၊ အခြားသော အခန်းကဏ္ဍများ ရှိကြသည်။ အနုပညာသည်၏အလုပ်မှာ ထိုအရာများအားလုံးကို ပြည့်စုံအောင် ဖော်ပြရန်ဖြစ်သည်။

ရာဇဝင်ဆရာသည် တစ်စုံတစ်ခုသော ရည်မှန်းချက်ပန်းတိုင် အောင်မြင်ရေးကိုသာ စဉ်းစားသည့်အလျောက် လူစွမ်းကောင်းများကို ရေးခြယ်ပြလေ့ရှိသည်။ အနုပညာသည်ကား လူနှင့် ၎င်း၏ဘဝအခန်းကဏ္ဍအမျိုးမျိုးတို့၏ ဆက်စပ်ယှက်နွယ်ကြပုံကို အသားပေးသည့်အလျောက် "လူစွမ်းကောင်းများ"ကို ရေးခြယ်ပြခြင်းမပြုချေ။ ပြုလည်း မပြုသင့်ချေ။ "လူများ"အကြောင်းကိုသာ ရေးခြယ်သင့်ပါသည်။

အဖြစ်အပျက်များကို ဖော်ပြရာ၌ကား ရာဇဝင်ဆရာ၏ ဖော်ပြပုံနှင့် အနုပညာသည်၏ဖော်ပြပုံကို ကွဲပြားခြားနား ချက်မှာ ပို၍ထင်ရှားလာသည်။ ပို၍လည်း အရေးကြီးလာသည်။

ရာဇဝင်ဆရာသည် ရာဇဝင်အဖြစ်အပျက်တစ်ခု၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုများကို ရေးပြရန်ဖြစ်၍ အနုပညာသည် မှာကား ထိုအဖြစ်အပျက်၏ အကြောင်းခြင်းရာတို့ကို ခရေစေ့တွင်းကျ ဖော်ပြရန်ဖြစ်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် စစ်ပွဲတစ်ပွဲအကြောင်းကို ရေးသားဖော်ပြရာ၌ ရာဇဝင်ဆရာတစ်ဦးအနေဖြင့် "ဤမည်သောရွာကို တိုက်ခိုက်၍ ရန်သူကို မောင်းထုတ်ရန်အတွက် ဤမည်သောတပ်၏ လက်ဝဲတောင်ပံစစ်ကြောင်းကို တိုးချဲ့ဖြန့်ထားလိုက်သည်။ သို့ရာတွင် အရေးနိမ့်၍ ဆုတ်ခွာလာခဲ့ရသည်။ ထို့နောက် မြင်းတပ်ကို ချီတက်တိုက်ခိုက်စေ၍ ရန်သူများကိုတွန်းလှန် မောင်းနှင်လိုက်သည်" စသည်ဖြင့် ရေးသားနိုင်သည်။ သို့ရာတွင် အနုပညာသည် တစ်ဦးအဖို့ကား ဤစကားများသည် ဘာမျှအဓိပ္ပာယ်မရှိချေ။ အဖြစ်အပျက်၏ "အငွေ့အသက်"ကိုလည်း ဖမ်းယူဆုပ်ကိုင်နိုင်ခြင်း မရှိချေ။ စစ်ပွဲတစ်ပွဲ အကြောင်းကို ရေးသားဖော်ပြတော့မည်ပြုသည်နှင့် အနုပညာသည်တစ်ဦးသည် မိမိ၏အတွေ့အကြုံများကိုလည်းကောင်း၊ စာချွန်များ၊ မှတ်တမ်းများ၊ မှတ်စုများကိုလည်းကောင်း လေ့လာသုံးသပ်ဆင်ခြင်ပြီးနောက် တိုက်ပွဲ၏ "အငွေ့အသက်"ကို အမိအရ ဖမ်းဆုပ်ရသည်။ ထို့ကြောင့်လည်း (စစ်ပွဲတစ်ပွဲအကြောင်းကို ဖော်ပြသည်ဟုပင် ဆိုပါစို့။) စစ်တပ်များ၏ လှုပ်ရှားပုံ စသည်တို့နှင့် စပ်လျဉ်းသည့် ကိစ္စများ၌ ရာဇဝင်ဆရာ၏ ကြည့်မြင်သုံးသပ်ပုံနှင့် အနုပညာသည်၏ ကြည့်မြင်သုံးသပ်ပုံ တို့သည်ဖြောင့်ဖြောင့်ကြီး ဆန့်ကျင်ကွဲလွဲနေကြသည်ကို မကြာခဏ တွေ့ရတတ်သည်။

ဤသို့ ရာဇဝင်ဆရာနှင့် အနုပညာသည်တို့ ကြည့်မြင်သုံးသပ်ပုံ၊ ကောက်ချက်ချပုံမတူကြခြင်းမှာလည်း ၎င်းတို့နှစ်ဦး အချက်အလက်များ ရှာဖွေရာ၌ ရှာဖွေသော နေရာဌာနချင်း မတူကြသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ရာဇဝင် ဆရာသည် အချက်အလက်များကို စုဆောင်းရာ၌ (စစ်ပွဲအကြောင်းကို ရေးသားသည့် ဥပမာကိုပင် ပေးပါမည်။) စစ်သေနာပတိချုပ်၏ အစီရင်ခံစာများ၊ တပ်မှူးများ၏ အစီရင်ခံစာများကို အဓိကထား၍ အကိုးအကားပြု၏။ အနုပညာသည်အဖို့၌ကား အဆိုပါ စစ်သေနာပတိချုပ်၏ အစီရင်ခံစာများ၊ တပ်မှူးများ၏ အစီရင်ခံစာများသည် ဘာမျှ အသုံးမဝင်ချေ။ ၎င်းတို့သည် အနုပညာသည်အား မည်သည့်အရာကိုမျှ ထုတ်ဖော်ခြင်း မပြုနိုင်။ မည်သည့် အရာကိုမျှ ရှင်းလင်းခြင်း မပြုနိုင်ချေ။ ထို့မျှမက ထိုအစီရင်ခံစာများမှာ "ဖြီးလုံးဖြန်းလုံး"များမပါလျှင် မပြီးသလောက် ရှိကြသည့်အတွက် အနုပညာသည်အဖို့ ၎င်းတို့ကို ကိုးကားခြင်း မပြုမိရန်ပင် များစွာသတိထားရသေးသည်။ စစ်တိုက်ခြင်းဆိုသည်မှာ ထောင်ပေါင်း[illegible]စွာသော လူများကို မိုင်ပေါင်းများစွာ ဖြန့်ကျဲ၍ ကြောက်ရွံ့ခြင်း၊ ထိတ်လန့်ခြင်း၊ သေခြင်း စသည့်အန္တရာယ်များ၏ရှေ့မှောက်တွင် စိတ်တုန်လှုပ်ချောက်ချားဖွယ် အသွယ်သွယ်ကို ရင်ဆိုင်စေခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ထိုမျှ စိတ်ချောက်ချားလျက်ရှိသော လူထောင်ပေါင်းများစွာ၏ လှုပ်ရှားမှုများကို စကားလုံးနည်းနည်းဖြင့် ခရေစေ့တွင်းကျ ဖော်ပြခြင်း မပြုနိုင်ချေ။ "ဖြီးလုံးဖြန်းလုံး"များ ပါလာပါတော့သည်။ ဤသို့ဖြင့် စစ်ပွဲအကြောင်းကိုရေးသားဖော်ပြသည့် စစ်အစီရင်ခံစာဟူသမျှတို့၌ "ဖြီးလုံးဖြန်းလုံး"များကို မလွဲမရှောင်သာ ထည့်သွင်းလာကြရသည်။ ထို့ပြင် စစ်ပွဲတစ်ပွဲပြီးသည့်အခါ၌လည်း နှစ်ဖက်စလုံးမှပင် ထိုစစ်ပွဲအကြောင်းကို သူ့အမြင်နှင့်သူ တစ်မျိုးစီ ရေးသားဖော်ပြတတ်ကြသည်။ ဤအကြောင်းများကြောင့် အနုပညာသည်အဖို့ ၎င်းတို့၏ အစီရင်ခံစာများကို အားကိုး၍ မဖြစ်ချေ။

စစ်ပွဲများအကြောင်းကို ရေးသားဖော်ပြကြရာ၌လည်း "ဤမည်ဤမည်သော တပ်မများအားထိုမည်ထိုမည်သော နေရာဌာနများကို ချီတက်တိုက်ခိုက်ရန် အမိန့်ပေးလိုက်ကြောင်း၊ ထို့နောက် ဤမည်ဤမည်သော နေရာများမှ ဆုတ်ခွာရန် အမိန့်ပေးလိုက်ကြောင်း" စသဖြင့် ခပ်လွယ်လွယ် ရေးတတ်ကြသေးသည်။ ၎င်းတို့ ရေးသားပုံမှာ ထောင်ပေါင်းများစွာသော စစ်သားများသည် စစ်ရေးပြကွင်း တစ်ခုထဲ၌ တပ်မှူး၊ တပ်ဗိုလ်တစ်ဦးဦး၏ အမိန့်ကို စည်းကမ်းသေဝပ်စွာ လိုက်နာကြသည့်နည်းတူ သေရေးရှင်ရေးကြုံနေရသည့် စစ်မြေပြင်တွင်လည်း ငြင်းဆန်တော်လှန် ခြင်းမရှိဘဲ လွယ်လွယ်ကလေး လိုက်နာကြသည့် သဘောမျိုး ဖြစ်နေသည်။

ဤရေးသားချက်မျိုးသည် မည်မျှမှားကြောင်းကို စစ်ပွဲတွင် ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်ဖူးသူတိုင်း သိကြသည်။ (စစ်နှင့်ငြိမ်းချမ်းရေး ပထမပိုင်း၌ ကျွန်ုပ်သည် ရှွန်ဂရာဘန်တိုက်ပွဲတွင် တပ်သားများ မည်မျှ ထိန်းမနိုင် သိမ်းမနိုင် ဖြစ်ပုံကို ရေးသားခဲ့ရာ ထိုတိုက်ပွဲအကြောင်းကို ဖတ်ရသည့် စစ်သေနာပတိချုပ် မှုရာဗီးယော့ဗ်က "စစ်တိုက်ခန်းကို ရေးသားချက်များအနက် ထိုအခန်းလောက် တိကျမှန်ကန်သော ရေးသားချက်မျိုးကို ယခင်က မတွေ့ခဲ့ဖူးသေးပါ။ တိုက်ပွဲဖြစ်ပွားချိန်၌ စစ်သေနာပတိချုပ်တစ်ယောက်၏ အမိန့်မှာလည်း အမိန့်မည်ကာမတ္တမျှသာဖြစ်ကြောင်း အတွေ့အကြုံ အရ သိခဲ့ရပါသည်"ဟု ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခဲ့ဖူးသည်။ စစ်သေနာပတိချုပ်၏ ဝေဖန်ချက်ကို ကြားပြီးသည့်နောက်၌ကား စစ်သားများသည် သေရေးရှင်ရေးကိစ္စ ကြုံလာသောအခါ၌ တပ်မှူး၊ တပ်ဗိုလ်တစ်ဦးတစ်ယောက်၏ အမိန့်ကို နာခံကြသည် မဟုတ်ဟူသော ကျွန်ုပ်ယုံကြည်ချက်မှာ ပို၍ ခိုင်မာလာခဲ့သည်။) တိုက်ပွဲနှင့်ပတ်သက်သော စစ် အစီရင်ခံစာများသည် ကျွန်ုပ်အထက်က ဖော်ပြခဲ့သည့် "တော်ရမ်းမှန်းဆ" ထင်မြင်ချက်မျိုးပေါ်တွင် အခြေခံ၍ ရေးသားခဲ့ကြကာ တစ်ဖန် ထိုအစီရင်ခံချက်များပေါ်တွင် အခြေခံ၍ စစ်မှတ်တမ်းများကို ရေးသားခဲ့ကြခြင်း ဖြစ်လေသည်။ စစ်ပွဲတစ်ပွဲပြီးဆုံး၍ မကြာမီ သို့မဟုတ် တစ်ရက်အကြာ သို့မဟုတ် အစီရင်ခံစာများ မရေးမီ တစ်ရက်အလိုလောက်တွင် တပ်ထဲသို့ လျှောက်ကြည့်ပြီး တိုက်ပွဲ အခြင်းအရာကို တပ်သားများ၊ တပ်ဗိုလ်များအား မေးမြန်းကြည့်မည်ဆိုလျှင် ၎င်းတို့မြင်တွေ့ ကြုံကြုံခဲ့ကြသမျှကို တစ်ယောက်တစ်ပေါက်၊ သူတစ်မျိုး ငါတစ်ပုံ ပြောပြကြလိမ့်မည်။ နားထောင်ရသူအဖို့လည်း အမျိုးမျိုးအဖုံဖုံ ရှုပ်ထွေးကွဲပြားကာ မပီမသ ဖြစ်နေလိမ့်မည်။ စစ်သေနာပတိချုပ်ထံ သွားမေးလျှင်လည်း မပီမသ မသဲမကွဲသာ ကြားရလိမ့်မည်။ နှစ်ရက်သုံးရက်လောက် ကြာသွားလျှင်ကား တပ်အသီးသီးမှ အစီရင်ခံစာများ ရောက်လာလေပြီ။ ထိုအခါ၌ မိမိတို့ကိုယ်တိုင် တွေ့ကြုံခြင်းမရှိသော အကြောင်းအရာများကို ပြောစပြုလာကြပြီ။ နောက်ဆုံး စစ်ဦးစီးဌာနချုပ်က အထွေထွေအစီရင်ခံချက်ကြီးကို ရေးသားပြီးစီးသွားသည့်အခါ၌ကား ထိုအစီရင်ခံစာပါ အချက်များသည် တပ်မတော်ကြီးတစ်ခုလုံး၏ ထင်မြင်ချက် ဖြစ်လာခဲ့လေပြီ။ ထိုအခါ၌ လုပ်ကြံရေးသားထားသော ထိုအစီရင်ခံစာ (လုပ်ကြံရေးသားထားခြင်း ဖြစ်သော်လည်း ရှင်းလင်းပြတ်သားလှ၍ "မစားရ ဝခမန်း"အားရဖွယ် ကောင်းလှပါသည်။) ပါ အချက်အလက်များနှင့် ပတ်သက်၍ တပ်သားတပ်ဗိုလ်အချင်းချင်း အငြင်းပွားကြ၊ မေးမြန်းကြ၊ သံသယများကို ထုတ်ဖော်ကြရန် ရှိကြပါသည်။ နောက်တစ်လ နှစ်လလောက်ကြာ၍ စစ်ပွဲတွင် ပါဝင်တိုက်ခိုက်ခဲ့သူတစ်ဦးကို သွားမေးလျှင်မူကား ၎င်း၏ပြောဆိုချက် များ၌ ယခင်ကကဲ့သို့ ပင်ကိုသဘော၊ ပင်ကိုအငွေ့အသက်တို့ မပါတော့ဘဲ အစီရင်ခံစာ၏သဘော၊ အစီရင်ခံစာ၏ အငွေ့အသက်တွေ ပါလာတော့သည်။ "စစ်နှင့်ငြိမ်းချမ်းရေး"ကို ရေးစဉ် ဘိုရိုဒီနိုတိုက်ပွဲအကြောင်းကို ဖော်ပြမည်ပြုသော အခါ ထိုတိုက်ပွဲတွင် ပါဝင်ခဲ့သူများထံ သွားရောက်မေးမြန်းရာ ၎င်းတို့ကလည်း ဤနည်းအတိုင်း ပြောလိုက်ကြသည်။ ၎င်းတို့အားလုံးမှာ တစ်သံတည်း၊ တစ်လေတည်း ထွက်နေကြသည်။ ၎င်းတို့ပြောသမျှအားလုံးမှာ ရုရှားရာဇဝင်ဆရာများ ဖြစ်သည့် ဒင်နီလေဗ်စကီ၊ ဂလင်ကာ စသူတို့ အမှားမှားအယွင်းယွင်း ရေးသားချက်များနှင့် တစ်ထပ်တည်း ဖြစ်နေသည်။ ကျွန်ုပ်သွားရောက်မေးမြန်းစုံစမ်းသော စစ်သားဟောင်းကြီးများမှာ တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး ဒေသတစ်ခုစီ နေထိုင်ကြလင့်ကစား အသေးစိတ်အကြောင်းအရာများကို ထုတ်ဖော်ပြောဆိုရာမှာပင် တစ်ထပ်တည်း ဖြစ်နေကြသည်။

ကျွန်ုပ်သည် ဆီဘတ်စတိုပိုလ်စစ်ပွဲတွင် ပါဝင်တိုက်ခိုက်ခဲ့ဖူးရာ စစ်ပွဲပြီးသည့်အခါ၌ အမြောက်တပ်မှူး ကရီဇနိုဗ်စကီက စစ်မျက်နှာအသီးသီးရှိ အမြောက်တပ်ခွဲမှူးများထံမှ ရောက်ရှိလာသော အစီရင်ခံစာများ(နှစ်ဆယ် ကျော်ရှိပါသည်။)ကို ကျွန်ုပ်ထံ ပေးပို့ကာ ယင်းတို့ကို ခြုံ၍ အထွေထွေအစီရင်ခံချက်တစ်စောင် အရေးခိုင်းသည်။ ယင်းအစီရင်ခံစာများ၏ မိတ္တူများကို ကျွန်ုပ်ကူးယူ သိမ်းဆည်းမထားခဲ့သည်မှာ နှစ်နာလှပါသည်။ ထိုအစီရင်ခံစာများ သာရှိခဲ့လျှင် စစ်အစီရင်ခံစာများ၏ "ဖြန်းလုံး"ထုတ်တတ်သော သဘောကိုပြရာ၌ အကောင်းဆုံးဥပမာ[illegible] ဖြစ်လိမ့် မည်ထင်သည်။ ဤအစီရင်ခံစာများကို ရေးသားပေးပို့သည့် ရဲဘော်တပ်ခွဲမှူးများသည် ယခုအချိန်တွင် ၎င်းတို့၏ အစီရင်ခံစာများကို ပြန်ဖတ်ရလျှင် "ရေးဟဲ့ ရေးဟဲ့ ဆိုလို့သာ ရေးလိုက်ရသည်။ ဘာမှန်းမသိ" ဆိုသကဲ့သို့ အထက် လူကြီး၏အမိန့်ကြောင့် "မင်းတိုင်းကျေ" သဘောဖြင့် မိမိတို့မသိသော အချက်အလက်များကို ရေးလိုက်မိသည့် အဖြစ်ကို ပြန်၍အမှတ်ရကာ ရယ်မောမိကြမည် ဖြစ်သည်။ ရုရှားလူမျိုးများသည် စစ်တိုက်နေရင်း မိမိတို့တာဝန်ကို မည်သို့မည်ပုံ ထမ်းရွက်တတ်သည်ကိုလည်းကောင်း၊ စစ်ပွဲ၏အကြောင်းအရာများကို "ကြွားလုံး ဖြန်းလုံး"များဖြင့် ရေးခြင်းအရာ၌ မည်မျှညံ့ဖျင်းပုံကိုလည်းကောင်း၊ အတွေ့အကြုံရှိသူတိုင်း သိကြလိမ့်မည်ထင်သည်။ ရုရှားများကား ဤဘက်တွင် ညံ့သူများဖြစ်သည်။ ရုရှားတပ်မများ၌ အစီရင်ခံစာများရေးခြင်း၊ စာချွန်များရေးခြင်း စသည့်တာဝန်များကို ထမ်းဆောင်ကြသူများမှာ အများအားဖြင့် နိုင်ငံခြားသား အမှုထမ်းများသာဖြစ်ကြောင်း အားလုံး သိကြသည်။

ဤအကြောင်းများကို ကျွန်ုပ်ရေးနေခြင်းမှာ စစ်သမိုင်းဆရာ၊ ရာဇဝင်ဆရာတို့ အကိုးအကားပြုသော စစ် မှတ်တမ်းများ၌ အမှားမှားအယွင်းယွင်း ရေးသားချက်များ ပါမြဲဖြစ်ကြောင်းကို ပြလိုသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ဤသို့အမှားမှားအယွင်းယွင်း ရေးသားချက်များ ပါသည့်အတွက် ရာဇဝင်အဖြစ်အပျက်များကို ကြည့်မြင် သုံးသပ်ရာ၌ ရာဇဝင်ဆရာနှင့် အနုပညာသည်တို့ မကြာခဏ ကွဲလွဲနေကြခြင်း ဖြစ်ကြောင်းကို ပြလိုသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ စစ်မှတ်တမ်းများ၊ စစ်သမိုင်းများ၌ ဤသို့အမှားများ ပါရုံတွင် မကသေးချေ။ ယခု "စစ်နှင့်ငြိမ်းချမ်းရေး" နောက်ခံ ပြုသည့် ခေတ်အကြောင်းကို ရေးသားဖော်ပြသော ရာဇဝင်များထဲ၌ဆိုလျှင် စကားလုံးနှုန်းဖွဲ့ပုံ ခမ်းနားကြီးကျယ်ခြင်းကြောင့် အဖြစ်အပျက်များကိုဖော်ပြရာတွင် လွဲမှားလျက်ရှိသည်။ ထို့မျှမက ၎င်းတို့အား အနက်အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုရာ၌လည်း ပါစင်အောင် လွဲလျက်ရှိသည်။ (များပြားလှသော အဖြစ်အပျက်များကို အကျဉ်းချုပ်၍ ဖော်ပြရန်၊ ထိုအဖြစ်အပျက် တို့အား ကရုဏာရသပေါ်အောင် ရေးရခြင်းကြောင့် ဤသို့ အလွဲလွဲအမှားမှား ဖြစ်ရလေသလောဟူ၍ကား ကျွန်ုပ် မပြောနိုင်။) သို့ရာတွင် "စစ်နှင့်ငြိမ်းချမ်းရေး" နောက်ခံပြုသော ခေတ်နှင့် စပ်လျဉ်း၍ အဓိကရ ရာဇဝင်ကျမ်းနှစ်စောင် ဖြစ်သော ပြင်သစ်ရာဇဝင်ဆရာ သိုင်းယားစ်၏ ရာဇဝင်ကျမ်းနှင့် ရုရှားရာဇဝင်ဆရာ ဒင်နီလေဗ်စကီ၏ ရာဇဝင်ကျမ်းများကို လေ့လာကြည့်မိသောအခါ၌ ဤသို့ရာဇဝင်ကျမ်းများကို ပုံနှိပ်သူကနှိပ်၍၊ ဖတ်သူက ဖတ်ခြင်းကိုပင် များစွာအံ့ဩ ရသေးသည်။ ၎င်းကျမ်းနှစ်စောင်စလုံးပင် ၎င်းတို့ မှီငြမ်းပြု ကိုးကားသော ကျမ်းစာရင်း၊ လူပုဂ္ဂိုလ်စာရင်းများကို ဖော်ပြထားကြကာ ထိုစဉ်က အဖြစ်အပျက်များကို ခမ်းနားစွာ ရေးသားထားကြပုံ၌ အတူတူပင်ဖြစ်သော်လည်း အာဘော်များမှာ တစ်စောင်နှင့်တစ်စောင် ဖြောင့်ဖြောင့်ကြီး ဆန့်ကျင်လျက်ရှိခြင်းကို တွေ့ရသည်။ ထိုကျမ်းနှစ်စောင်အနက် တစ်စောင်ကို ပြင်သစ်ရာဇဝင်ဆရာကရေး၍ အခြားတစ်စောင်ကို ရုရှားရာဇဝင်ဆရာက ရေးခြင်းကြောင့် အကြောင်း အရာချင်းတူသည့်တိုင် အာဘော်ကွဲနေသည်ကို ကျွန်ုပ်ဘာမျှမပြောလို။ သို့ရာတွင် ထိုကျမ်းနှစ်စောင်ထဲတွင် ဖော်ပြထားသောအကြောင်းအရာများကို ဖတ်ပြီးသည့်နောက် ထိုကျမ်းနှစ်စောင်မှာ ထိုခေတ်အကြောင်းကို ရေးသား ဖော်ပြသော အဓိကရ ရာဇဝင်ကျမ်းကြီးများ ဖြစ်နေခြင်းနှင့် ထိုကျမ်းများကို လူသိန်းပေါင်းများစွာတို့က ယုံကြည် လေးစားစွာ ဖတ်ရှုနေခြင်းကို တွေ့မိသောအခါ၌ကား ဤအဖြစ်အတွက် ငိုရမည်လော၊ ရယ်ရမည်လောဟု ဝေခွဲမရ အောင် ဖြစ်ရသည်။ ဤတွင် စာဖတ်သူတို့သိသာနိုင်ရန်အတွက် နာမည်ကျော် ပြင်သစ်ရာဇဝင်ဆရာ သိုင်းယားစ်၏ ရာဇဝင်ကျမ်းမှ ဥပမာတစ်ခုကို ထုတ်နှုတ်ပြပါမည်။ နပိုလီယန်သည် ရုရှားသို့ ချီတက်လာခဲ့စဉ် ငွေစက္ကူတုများ ယူဆောင်လာခဲ့ပုံကို ဖော်ပြပြီးနောက် သိုင်းယားစ်က ဤသို့ ဆက်လက် ရေးသားထားပါသည်။ "နပိုလီယန်ဘုရင်မင်းမြတ် သည် မိမိကိုယ်တော်တိုင်၏ ဂုဏ်သိက္ခာနှင့်လည်းကောင်း၊ ပြင်သစ်တပ်မတော်ကြီး၏ ဂုဏ်သိက္ခာနှင့်လည်းကောင်း၊ ထိုက်တန်လျောက်ပတ်သည့် ကရုဏာစေတနာကို ပြသောအားဖြင့် ယင်းသို့ချီတက်တိုက်ခိုက်ရခြင်းကို များစွာကျေနပ် အားရတော်မူသည်ဖြစ်၍ စစ်အတွင်း မီးဘေးသင့်သူများကို ကူညီထောက်ပံ့ရန် အမိန့်ထုတ်ပြန် တော်မူ၏။ သို့ရာတွင် မီးဘေးသင့်သူများမှာ နိုင်ငံခြားသားများဖြစ်ရုံမက အများအားဖြင့် ရန်သူ့ဘက်သားများဖြစ်နေခြင်းကြောင့် ၎င်းတို့အား စားနပ်ရိက္ခာများ ကြာရှည်လေးမြင့်စွာ ထောက်ပံ့ပေးကမ်းခြင်းပြုရန်မှာ အဖိုးထိုက်တန်လွန်းရကား ပိုက်ဆံကြေးငွေ ထောက်ပံ့လျှင် သင့်အံ့ဟု နပိုလီယန် ဘုရင်မင်းမြတ် အကြံတော်ရှိလေသည်။ ထို့ကြောင့် ငွေစက္ကူတုများ ထုတ်လုပ်၍ မီးဘေးသင့်သူများအား ဝေငှပေးစေတော်မူ၏။"

ဤစာပုဒ်တစ်ပုဒ်တည်းကိုဖတ်လျှင် ၎င်း၏ ဟိရိဩတ္တပ္ပ ကင်းမဲ့ပုံကို အထား၍ မိုက်မဲပုံကို မြင်ရရုံမျှပင် အံ့ဩလောက်ပါပြီ။ သို့ရာတွင် သိုင်းယားစ်၏ ရာဇဝင်ကျမ်းတစ်စောင်လုံးကို ဖတ်လျှင်ကား ရာဇဝင်ကျမ်း တစ်စောင်လုံးပင် အဓိပ္ပာယ်မရှိ ခမ်းနားကြီးကျယ်လျက်ရှိသော စကားအသုံးအနှုန်းများဖြင့် ပြည့်နှက်လျက်ရှိသောကြောင့် ထူး၍အံ့ဩစရာမကောင်းတော့ချေ။

သို့ဖြစ်ခြင်းကြောင့် အနုပညာနှင့် ရာဇဝင်ဆရာတို့၏ အလုပ်သည် များစွာ ခြားနားကြပါသည်။ ရာဇဝင်အဖြစ် အပျက်များ၊ ရာဇဝင်ကျော်ပုဂ္ဂိုလ်များကို ဖော်ပြရာ၌ ကျွန်ုပ်၏စာအုပ်သည် ရာဇဝင်ဆရာတစ်ဦး၏ ရာဇဝင်ကျမ်းတစ်စောင် နှင့် ကွဲလွဲလျက်ရှိပါက စာဖတ်သူတို့က အံ့ဩခြင်း မဖြစ်သင့်ပါ။

သို့သော်လည်း ရာဇဝင်ကျော်ပုဂ္ဂိုလ်များ၊ ရာဇဝင်အဖြစ်အပျက်များနှင့် စပ်လျဉ်း၍ မှန်သည်ဟု အများက ယူဆလက်ခံထားကြသော အချက်အလက်များသည် စိတ်ကူးစိတ်သန်းဖြင့် မှန်းဆ၍ လက်ခံထားခြင်း မဟုတ်ဘဲ ရာဇဝင်ဆရာများက တတ်အားသမျှ စုဆောင်းပေးခဲ့သော ရာဇဝင်မှတ်တမ်းများကို အခြေခံ၍ လက်ခံထားခြင်း ဖြစ်သည်ဆိုသည့် အချက်ကိုကား အနုပညာသည်တို့ သတိမူသင့်သည်။ ထို့ကြောင့် အနုပညာသည် သည် ရာဇဝင်အဖြစ် အပျက်များကို ကြည့်မြင်ရာ၌လည်းကောင်း၊ တင်ပြရာ၌လည်းကောင်း၊ ရာဇဝင်ဆရာနှင့် ကွဲလွဲခြင်း ရှိသော်လည်း ရှာဖွေလေ့လာရာ၌ကား ရာဇဝင်ဆရာကဲ့သို့ပင် ရာဇဝင်ဆိုင်ရာ အကြောင်းအချက်များကို အမှီပြုရမည်သာဖြစ်သည်။ စစ်နှင့်ငြိမ်းချမ်းရေး၌ ရာဇဝင်ကျော် ပုဂ္ဂိုလ်များ၏စကားပြောခန်း၊ ပြုမူလှုပ်ရှားခန်းများကို ဖော်ပြထားရာ ၎င်းတို့အားလုံးကို ရေးသားရာ၌ ကျွန်ုပ်သည် မည်သည့်အချက်ကိုမျှ တီထွင်ရေးသားထားခြင်းမရှိ။ "စစ်နှင့်ငြိမ်းချမ်းရေး"ကို ရေးသား နေသည့်အတောအတွင်း ပိဋကတ်တိုက်တစ်လုံးစာမျှ ကျွန်ုပ် ရှာဖွေ စုဆောင်းမိခဲ့သော ရာဇဝင်ဆိုင်ရာ အချက်အလက် မှတ်တမ်းများကို မှီငြမ်းပြု၍ ရေးသားထားခြင်းသာဖြစ်သည်။ ထိုမှီငြမ်းပြုသော ကျမ်းများ၏ စာရင်းကို ဤနေရာတွင် ထုတ်ဖော်ရန်မလိုဟု ကျွန်ုပ်ထင်သည်။ သို့ရာတွင် ကျွန်ုပ်၏စကားကို မယုံကြလျှင်မူကား ထိုကျမ်းများ၏ စာရင်းကို အချိန်မရွေး ထုတ်ဖော်ပြောဆိုနိုင်ပါသည်။

(၆) အရေးအကြီးဆုံးအချက်

ဆဋ္ဌမမြောက် အချက်လည်းဖြစ်၍ ကျွန်ုပ်အဖို့လည်း အရေးအကြီးဆုံးဟု ထင်လျက်ရှိသော အချက်တစ်ရပ်မှာ ရာဇဝင်အဖြစ်အပျက်များ၌ ကြီးကျယ်ထင်ရှားသည် ပုဂ္ဂိုလ်ဟုဆိုသူများ၏ အခန်းကဏ္ဍနှင့်ပတ်သက်သည်။ ကျွန်ုပ်၏ အမြင်၌ကား ရာဇဝင်တွင် ၎င်းတို့၏အခန်းကဏ္ဍသည် များစွာအရေးပါလှသည် မထင်ချေ။

"စစ်နှင့်ငြိမ်းချမ်းရေး" နောက်ခံပြုသည့် ခေတ်သည် ကြေကွဲဝမ်းနည်းဖွယ်ကောင်းသော ရာဇဝင်ခေတ်ကြီး ဖြစ်သည်။ အရေးကြီးသော အဖြစ်အပျက်များနှင့် တင်းကျပ်ပြည့်နေသည့် ရာဇဝင်ခေတ်ကြီးဖြစ်သည်။ ကျွန်ုပ်တို့၏ မျက်မှောက်ခေတ်နှင့် မဝေးလှသော ရာဇဝင်ခေတ်ကြီးဖြစ်သည်။ အထူးထူးအပြားပြားသော ထုံးတမ်းစဉ်လာများကို အမွေပေးခဲ့သည့် ရာဇဝင်ခေတ်ကြီးတစ်ခေတ်လည်း ဖြစ်သည်။ ဤသို့သော ရာဇဝင်ခေတ်ကြီးတစ်ခေတ်ကို လေ့လာပြီးသည်၏ အဆုံး၌ အသိတရားတစ်ခုကို ကျွန်ုပ်ပြက်ပြက်ထင်ထင် မြင်လာခဲ့သည်။ ယင်းမှာ ရာဇဝင်အဖြစ်အပျက် များအား ဖြစ်ပေါ်စေခဲ့သော အကြောင်းတရားများကို ကျွန်ုပ်တို့၏အသိဉာဏ်ဖြင့် သိမြင်ခြင်း မရှိနိုင်ဟူသော အချက်ဖြစ်သည်။ ၁၈၁၂ ခုနှစ် စစ်ပွဲဖြစ်ပွားရခြင်း၏ အကြောင်းတရားများသည် နပိုလီယန်၏ နိုင်ထက်ကလူပြုတတ်သော သဘာဝနှင့်၊ အမျိုးထိလျှင်မချိအောင်နာတတ်သော ရုရှားဘုရင် အလက်ဇန်းဒါးရား၏ ဝံသာနုစိတ်ဓာတ် ပြင်းထန်မှုတို့ ဖြစ်သည်ဟု ပြော၍မရချေ။ (အချို့ကမူ ဤသို့ပင် လွယ်လွယ်ပြောတတ်ကြသည်။) ဤသို့ ပြောခြင်း မျိုးမှာ ရောမအင်ပိုင်ယာကြီး ပျက်စီးခြင်းသည် လူရိုင်းဘုရင်တစ်ဦးက ၎င်း၏ နောက်လိုက်ငယ်သားများနှင့်အတူ အနောက်ဘက်သို့ ချီတက်တိုက်ခိုက်ခဲ့ခြင်းနှင့် ရောမဧကရာဇ်ဘုရင်တစ်ဦး၏ အုပ်ချုပ်ရေးမကျွမ်းကျင်မှုကြောင့်ဟု ပြောသကဲ့သို့ အဓိပ္ပာယ်ကင်းမဲ့လှသည်။ မြင့်မားလှစွာသော တောင်ကြီးတစ်လုံးကို ပြိုရာ၌ နောက်ပိတ်ဆုံး အလုပ်သမားတစ်ယောက်၏ ပေါက်တူးချက်ကြောင့် ပြိုသွားခြင်းဖြစ်သည်ဟု ပြောသကဲ့သို့ အဓိပ္ပာယ်ကင်းမဲ့လှသည်။

ဤရာဇဝင်အဖြစ်အပျက်ကြီး ဖြစ်ပွားခဲ့ရာ၌ သန်းပေါင်းများစွာသော လူများသည် တစ်ယောက်ကိုတစ်ယောက် သတ်ဖြတ်ခြင်း ပြုခဲ့ကြ၍ သန်းတစ်ဝက်မျှသောလူများ သေကျေပျက်စီးခဲ့ကြရ၏။ ထိုမျှကြီးကျယ်သော အဖြစ်အပျက်ကြီး သည် နပိုလီယန်လို၊ ရုရှားဘုရင် အလက်ဇန်းဒါးလို လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ယောက်၏ စိတ်ဆန္ဒတစ်ခုတည်းဖြင့် မဖြစ်နိုင်ချေ။ လူတစ်ယောက်၏ စိတ်ဆန္ဒဖြင့် စစ်ပွဲကြီးတစ်ပွဲ ဖြစ်နိုင်သည် မဟုတ်ချေ။ တောင်တစ်လုံးကို လူတစ်ဦးတည်းဖြင့် ပြို၍မရသကဲ့သို့ လူပေါင်းငါးသိန်း သေကျေပျက်စီးခြင်းကိုလည်း လူတစ်ယောက်တည်း၏ဆန္ဒဖြင့် လုပ်၍မရချေ။ သို့ဖြစ်လျှင် ထိုစစ်ပွဲ၏ အကြောင်းတရားများကား အဘယ်နည်း။ ပြင်သစ်တို့၏ ကျူးကျော်ရေးစိတ်ဓာတ် နှင့် ရုရှားတို့၏ ဇာတိမာန်ပြင်းထန်ခြင်းသည် ထိုစစ်ပွဲ၏ အကြောင်းတရားများ ဖြစ်သည်ဟု ရာဇဝင်ဆရာတစ်ဦးက ဆိုသည်။ အချို့ကလည်း ထိုစစ်ပွဲ၏အကြောင်းတရားများသည် နပိုလီယန်၏စစ်ချီတက်ရာတစ်လျှောက်တွင် ဆောင်ရွက် ခဲ့သော ဒီမိုကရေစီပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများနှင့် ရုရှား၏ခေတ်မမီသော ဥရောပနိုင်ငံများဆိုင်ရာ ဆက်ဆံရေးဝါဒတို့ကြောင့် ဖြစ်သည် စသဖြင့် အမျိုးမျိုး ပြောဆိုကြသည်။ ၎င်းတို့ပြောသော အကြောင်းတရားများသည် မှန်သည်ထားပါဦး။ ထိုအကြောင်းတရားများရှိရုံမျှဖြင့် အဘယ်ကြောင့် သန်းပေါင်းများစွာသောလူများသည် တစ်ဦးကို တစ်ဦး သတ်ဖြတ်ကြသနည်း။ သူတို့ကို မည်သူက အသတ်ခိုင်းသနည်း။ ဤသို့ တစ်ဦးကိုတစ်ဦး သတ်ဖြတ်ခြင်းသည် သူတို့အားလုံးအတွက် အကျိုးမဖြစ်ထွန်းစေရုံမျှမက အကျိုးယုတ်စေမည်သာ ဖြစ်ကြောင်းကို သူတို့အားလုံးသိကြမည်သာ ဖြစ်သည်။ သို့စင်လျက် အဘယ်ကြောင့် ဤသို့ တစ်ဦးကိုတစ်ဦး သတ်ဖြတ်ခြင်း ပြုကြသနည်း။ အဓိပ္ပာယ်ကင်းမဲ့လှသော ဤအဖြစ်အပျက်ကြီး၏ အကြောင်းတရားများသည် အဘယ်နည်းဟူသော ပြဿနာနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အမျိုးမျိုး တွေးခေါ်နိုင်ကြပါသည်။ တွေးခေါ်လျက်လည်း ရှိကြပါသည်။ သို့ရာတွင် ဤသို့ တွေးခေါ်စဉ်းစားတိုင်း အကြောင်း တရားအမှန်ကိုရှာမရဘဲ ရှုပ်သည်ထက်ရှုပ်၍သာ လာခဲ့သည်။ ထိုအကြောင်းတရား ဆိုသည်များမှာလည်း အကြောင်း တရားဟု ခေါ်ထိုက်သော အရာတစ်ခုမျှ မပါချေ။

ကမ္ဘာကြီး စတင်ဖြစ်ပေါ်လာကတည်းက တစ်ဦးကိုတစ်ဦး သတ်ဖြတ်ကြခြင်းသည် ကာယကံအားဖြင့် လည်းကောင်း၊ မနောကံအားဖြင့်လည်းကောင်း မကောင်းသောအလုပ်ဟု နားလည်ပြီး ဖြစ်ကြပါလျက် သန်းပေါင်း များစွာသော လူများသည် အဘယ်ကြောင့် တစ်ဦးကိုတစ်ဦး သတ်ဖြတ်နေကြပါသနည်း။ နွေနှောင်းရာသီ၌ ပျားကောင်များသည် တစ်ကောင်တစ်ကောင် သတ်ဖြတ်ကြခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ တိရစ္ဆာန်ထီးများသည် တစ်ကောင် တစ်ကောင်ကိုက်သတ်ကြခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း တိရစ္ဆာန်လောက၏ မူလနိယာမ[illegible]များကို လိုက်နာကြရပေရာ လူများ ဤသို့ တစ်ဦးကိုတစ်ဦး သတ်ဖြတ်ခြင်းမှာလည်း တိရစ္ဆာန်လောက၏ မူလနိယာမများအရ ရှောင်လွှဲ၍မရသော လိုအပ်ချက်ကြောင့် ဖြစ်သည်ဟုဆိုရန်သာ ရှိတော့သည်။ ကြောက်စရာကောင်းသော ဤမေးခွန်းကြီးကို ဖြေကြားရန်မှာ ဤအဖြေမှတစ်ပါး အခြားမရှိတော့ချေ။

လူသည် တိရစ္ဆာန်လောက၏ မူလနိယာမတရားကို လိုက်နာသောအားဖြင့် တစ်ဦးကိုတစ်ဦးသတ်ဖြတ် နေကြခြင်းဖြစ်သည်ဆိုသော စကားသည် ထင်ရှားသော အမှန်တရားဖြစ်ရုံမျှမက ထိုတရားသည် လူ၏ အသိစိတ်ထဲ၌ လည်း ပုန်းနိုက်ကိန်းအောင်းလျက် ရှိသည်။ လူ၌ အမှုတစ်ခုပြုတိုင်း မိမိသည် ထိုအမှုကို မိမိတို့ စိတ်ဆန္ဒအရ လွတ်လပ်စွာ ပြုမူဆောင်ရွက်ခြင်း ဖြစ်သည်ဟူသော အခြားအသိတရားကလေးတစ်ခု ရှိခြင်းကြောင့်သာ လူက တိရစ္ဆာန်ထက် တစ်ဆင့်မြင့်နေခြင်း ဖြစ်သည်။ ဤအသိတရားကလေးသာ မရှိခဲ့လျှင်ကား ဤအကြောင်းများကို ထုတ်ဖော် ရေးသားဖို့ပင် မကောင်းတော့ချေ။

ရာဇဝင်ကို ဓမ္မာဓိဋ္ဌာန်ကျသော ရှုထောင့်မှ မြင့်၍ ကြည့်သောအခါ၌ အဖြစ်အပျက်ကို စိုးမိုးချုပ်ကိုင်နေသည့် ကမ္မနိယာမတရားများကို ကျွန်ုပ်တို့ ဆင်ခြင်နိုင်ကြသည်။ သို့ရာတွင် ရာဇဝင်ကို ပုဂ္ဂလာဓိဋ္ဌာန်ရှုထောင့်ဖြင့် ကြည့် လျှင်ကား ထိုကမ္မနိယာမတရားကို ကျွန်ုပ်တို့ မမြင်နိုင်တော့ချေ။

ဥပမာအားဖြင့် တပ်သားမောင်ဖြူသည် ရန်သူတပ်သားမောင်မဲကို သတ်၏။ နပိုလီယန်သည် နီမင်မြစ်ကို ဖြတ်ကူးရန် အမိန့်ပေး၏။ သင်သည် စစ်ထဲသို့ဝင်ရန် လျှောက်လွှာတင်၏။ ကျွန်ုပ်သည် လက်ကိုမြှောက်လိုက်၏။ ဤအပြုအမူများကို ကျွန်ုပ်တို့ဘာကြောင့်လုပ်ကြသနည်း။ လုပ်သင့်သော အကြောင်းများရှိ၍လုပ်သည်။ ကျွန်ုပ်တို့၏ စိတ်ဆန္ဒအလျောက် လုပ်သည်။ ကျွန်ုပ်တို့၏စိတ်က တိုက်တွန်းစေဆော်သောကြောင့် လုပ်သည်ဟုပင် မဆိုင်းမတွ ပြောကြမည်ဖြစ်၏။ ဤသို့ဖြင့် "ငါပြု၍ဖြစ်သည်" ဆိုသော သညာသည် ကျွန်ုပ်တို့၏ စိတ်ထဲတွင် အမြစ်တွယ်လာပြီးကာ ကျွန်ုပ်တို့ လုပ်ရပ်မှုသမျှကို "ငါပြု၍ဖြစ်သည်၊ ငါ၏ စိတ်ဆန္ဒအလျောက် လုပ်ခြင်းဖြစ်သည်"ဟု ထင်မှတ်လာကြတော့ သည်။ သို့ဖြင့်(လောကတွင် လူများစွာတို့သည် မိမိ၏ စိတ်ဆန္ဒအလျောက် မဟုတ်ဘဲ မလွှဲမရှောင်သာ ပါဝင်ဆောင်ရွက် ခဲ့ရသည့် အခါမျိုးရှိသည် ဟူသောအချက်ကို ထင်ရှားစေသည့်)ရာဇဝင်အထောက်အထားများ၊ ရာဇဝင်မှတ်စုများ ကိုပင် ကျွန်ုပ်တို့ သတိမထားမိကြတော့ဘဲ မိမိပြုလုပ်သမျှသည် မိမိ၏ စိတ်ဆန္ဒအလျောက် လွတ်လပ်စွာ ပြုလုပ်ခြင်း ဖြစ်သည်ဟု ထင်မှတ်လာကြလေတော့သည်။

ဤသို့ဖြင့် ငါပြု၍ဖြစ်သည်ဟူသော သညာနှင့် ငါမပြုဘဲဖြစ်နေသော အဖြစ်အပျက်များသည် ပဋိပက္ခ ဖြစ်လာကြသည်။ ကျွန်ုပ်သည် အလုပ်တစ်ခုကို ပြုလုပ်စဉ်၌ ကျွန်ုပ်၏စိတ်ဆန္ဒအလျောက် လွတ်လပ်စွာ ပြုလုပ်ခြင်း ဖြစ်သည်ဟု ယုံကြည်လျက်ရှိ၏။ သို့ရာတွင် ကျွန်ုပ်၏အလုပ်ကို လူ့ဘောင်ကြီး၏ဘဝ (ရာဇဝင်အခန်းကဏ္ဍ)နှင့် ဆက်စပ်၍ စဉ်းစားလိုက်သောအခါ၌ကား ထိုအလုပ်သည် ကမ္မနိယာမတရားက ဖန်တီးပေးလိုက်သည့်အတိုင်း မလွှဲမရှောင်သာ၍ လုပ်ရခြင်းဖြစ်သည်ဟု သဘောပေါက်လာရပြန်လေသည်။ သို့ဖြစ်လျှင် မည်သူမှားသနည်း။ အလုပ်တစ်ခုကို ကျွန်ုပ်[illegible]ဆန္ဒအရ လွတ်လပ်စွာ လုပ်နိုင်သလော။ ကမ္မနိယာမတရား၏ စေခိုင်းချက်အရ ပြုလုပ်ရ ခြင်းလော။

လူသည် အလုပ်တစ်ခုကိုပြုလုပ်ရာ၌ ၎င်း၏ စိတ်ဆန္ဒအလျောက် မည်သည့်အတိုင်းအတာအထိ လွတ်လပ်စွာ ပြုလုပ်နိုင်သနည်းဟူသောအချက် (ဤအချက်ကို အခြားတစ်နေရာတွင် အကျယ်တဝင့် ဆွေးနွေးရန် ရည်ရွယ်ထား ပါသည်။) ကို စိတ္တဗေဒနည်းဖြင့် ရှာဖွေစူးစမ်းသောအခါ လူသည် အလုပ်တစ်ခုကို မည်သည့်အခါမျှ မိမိ၏ စိတ်ဆန္ဒအလျောက် လွတ်လပ်စွာ ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်း မရှိသည်ကို တွေ့ရသည်။ တစ်ဖန်ထိုသို့ စိတ္တဗေဒနည်းဖြင့် လေ့လာကြည့်သည့်အခါမှာပင် မိမိ၏စိတ်ဆန္ဒအလျောက် လွတ်လပ်စွာ လုပ်ဆောင်နိုင်ခြင်း ရှိသည့်အခါများကိုလည်း တွေ့ရသည်။ ရုပ်ဝါဒသမားများက မည်သို့ဆိုကြစေ၊ ကျွန်ုပ်၏ အမြင်၌ကား တစ်ဦးတည်းနှင့်ဆိုင်သော ကိစ္စမှန်သမျှကို လွတ်လပ်စွာ စဉ်းစားဆုံးဖြတ်၍ လုပ်နိုင်ကြသည်ဟု ထင်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ကျွန်ုပ်သည် ကျွန်ုပ်၏စိတ်ဆန္ဒ အလျောက် ကျွန်ုပ်၏လက်ကို မြှောက်လိုက မြှောက်နိုင်သည်။ ချလိုက ချနိုင်သည်။ ကျွန်ုပ်၏စိတ်ဆန္ဒအလျောက် စာကို ဆက်မရေးလိုကမရေးဘဲ နေနိုင်သည်။ သင်သည်လည်း သင်၏စိတ်ဆန္ဒအလျောက် ဤစာကို ဆက်မဖတ်လိုက မဖတ်ဘဲ နေနိုင်သည်။ ကျွန်ုပ်သည် ကျွန်ုပ်၏ စိတ်ဆန္ဒအလျောက် ကျွန်ုပ်၏စိတ်ကို အမေရိကတိုက်သို့ စေလွှတ် ကျက်စားစေနိုင်သည်။ သို့မဟုတ်ပါကလည်း ကျွန်ုပ်ကြိုက်နှစ်သက်သော သင်္ချာတစ်ပုဒ်ကို ကျွန်ုပ်၏ဆန္ဒအလျောက် တွက်နိုင်သည်။ ကျွန်ုပ်၏စိတ်သည် မည်မျှလွတ်လပ်သည်။ မည်မျှ အနှောင်အဖွဲ့ကင်းသည်ဆိုသည်ကို စမ်းသပ်သော အားဖြင့် ကျွန်ုပ်လက်ကို လေထဲတွင် မြှောက်လိုက မြှောက်နိုင်သည်။ ချလိုက ချနိုင်သည်။ သို့ရာတွင် အများနှင့် ပတ်သက်လာသောအခါ၌ တစ်ဦးတည်း၏ စိတ်ဆန္ဒဖြင့် လွတ်လပ်စွာ ပြုလုပ်၍ မရတော့ချေ။ ဥပမာ ကျွန်ုပ်၏ အနီးတွင် ကလေးတစ်ယောက် ရပ်နေစဉ်၌ ကျွန်ုပ်၏လက်ကို ကလေးငယ်ပေါ်သို့ မြှောက်လိုက်ပြီး အရှိန်ဖြင့် ကလေးငယ်ပေါ်သို့ ချလိုစိတ်ပေါ်လာသည် ဆိုကြပါစို့။ ဤသို့ ကျွန်ုပ်၏ စိတ်ဆန္ဒအလျောက် လုပ်၍ မဖြစ်တော့ချေ။ ခွေးတစ်ကောင် ပြေးလာကာ ကလေးကို ကိုက်မည်ပြုလျှင် ထိုခွေးကို ရိုက်ရန် ကျွန်ုပ်လက်ကို မရွယ်ဘဲ မနေနိုင်ချေ။ ကျွန်ုပ်သည် စစ်ရေးပြကွင်းတွင် ရောက်နေလျှင် စီတန်းချီတက်သွားသော တပ်သားများကို လိုက်၍မကြည့်ဘဲ မနေနိုင်ချေ။ တိုက်ပွဲတွင် ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်နေလျှင် ကျွန်ုပ်၏ တပ်ရင်းနှင့်အတူ မတိုက်ဘဲ မနေနိုင်ချေ။ တိုက်ပွဲတွင် ကျွန်ုပ်ဘေးမှ တပ်သားများ ထွက်ပြေးကြလျှင် ကျွန်ုပ်လည်း မပြေးဘဲ မနေနိုင်ချေ။ တရားခံတစ်ဦး၏ ရှေ့နေအဖြစ် တရားရုံးတော်တွင်ရောက်နေလျှင် ကျွန်ုပ်ပြောရန်ရှိသည့် စကားများကို မပြောဘဲ မနေနိုင်ချေ။ ကျွန်ုပ်၏ မျက်စိကို ထိုးမည်ပြုလျှင် မျက်တောင်မခတ်ဘဲ မနေနိုင်ချေ။

ဤသို့ကြည့်လျှင် လောက၌ အလုပ်နှစ်မျိုးရှိသည်။ တစ်မျိုးမှာ ကျွန်ုပ်တို့စိတ်ဆန္ဒအရလုပ်သော အလုပ်မျိုး ဖြစ်၍ နောက်တစ်မျိုးမှာ ကျွန်ုပ်တို့၏ စိတ်ဆန္ဒမပါဘဲ လုပ်ရသော အလုပ်မျိုးဖြစ်သည်။ ကျွန်ုပ်တို့၏ စိတ်သည် (ပတ်ဝန်းကျင်ကို တည်ခြင်း မှီခြင်းမရှိဘဲ) လွတ်လပ်စွာ တည်ရှိနေသည်ဟူသော သဘောကို (ဤသဘောမှာလည်း မိမိ၏ အတ္တနှင့်ဆိုင်သော အလုပ်တိုင်း၌ ပေါ်လာတတ်ပါသည်။) အခြားသူများနှင့် ပူပေါင်းလုပ်ဆောင်ရသော အလုပ်များ၊ အခြားသူများ၏စိတ်ဆန္ဒနှင့် မိမိ၏စိတ်ဆန္ဒကိုက်ညီခြင်းအပေါ်တွင် အမှီပြုနေရသည့် အလုပ်များတွင်ပါ ထင်ဟပ်ကျင့်သုံး ခြင်းကြောင့် အရှုပ်အထွေးများ ပေါ်လာခြင်းဖြစ်သည်။ လူ၏စိတ်သည် (ပတ်ဝန်းကျင်မှ) မည်သည့်အတိုင်းအတာအထိ လွတ်လပ်သည်။ အမှီအခိုကင်းမဲ့သည် ဟူသောအချက်ကို သတ်မှတ်ရန်မှာ များစွာ ခက်ခဲသည်။ လူ၏စိတ်သည် မည်သည့်အတိုင်းအတာအထိ (ရုပ်ပတ်ဝန်းကျင်မှ)ကင်းလွတ်နေသည်ဟူသော အချက်ကို သတ်မှတ်ရန်မှာ စိတ်ပညာ၏ အဓိကပြဿနာ ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ကျွန်ုပ်တို့၏ အတတ်နိုင်ဆုံးသော **လွတ်လပ်မှု**၊ ကျွန်ုပ်တို့၏ အတတ်နိုင်ဆုံးသော **မလွတ်လပ်မှု**တို့ကို လေ့လာပြီးနောက် ကျွန်ုပ်တို့၏အလုပ်သည် အခြားသူများနှင့် ပတ်သက်ခြင်း မရှိလျှင် လွတ်လပ်ကြောင်းကို တွေ့ရပါသည်။ ကျွန်ုပ်တို့၏အလုပ်သည် အခြားသူများနှင့် ပတ်သက်လျှင် ထိုအလုပ်၏ လွတ်လပ်မှုသည်လည်း လျော့နည်းလာကြောင်းကို တွေ့ရပါသည်။

ကျွန်ုပ်တို့၏ အခြားသူများနှင့် ဆက်စပ်လျက်ရှိသည့် အခိုင်မာဆုံးသော၊ တာဝန်အကြီးဆုံးသော၊ စိတ်ပျက်ဖွယ် အကောင်းဆုံးသော နှောင်ကြိုးမှာ အာဏာတည်းဟူသော နှောင်ကြိုးဖြစ်သည်။ အာဏာဆိုသည်မှာ အခြားမဟုတ်။ အခြားလူများအပေါ်တွင် အများဆုံး မှီခိုအားထားနေရခြင်းသည် အာဏာပင်ဖြစ်ပါသည်။

ကျွန်ုပ်သည် စစ်နှင့်ငြိမ်းချမ်းရေးကို ရေးသားနေစဉ် ဤအချက်ကို (မှားသည်ဖြစ်စေ၊ မှန်သည်ဖြစ်စေ) ယုံကြည်လျက်ရှိသည့်အလျောက် ကမ္မနိယာမတရားများ၏ လွှမ်းမိုးချုပ်ကိုင်ခြင်းကို ခံရသည့် ၁၈၀၅ ခု၊ ၁၈၀၇ ခုနှင့် အထူးသဖြင့် ၁၈၁၂ ခုနှစ် စစ်ပွဲများအကြောင်းကို ရေးသားသည့်အခါ၌ ထိုအဖြစ်အပျက်များကို စိုးမိုးချုပ်ကိုင် နေသည်ဟု ၎င်းတို့ဘာသာ ၎င်းတို့ထင်နေကြသူများအကြောင်းကို အကျယ်တဝင့် အရေးတကြီးထား၍မရေးခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ တကယ်၌ ထိုကြီးမြတ်သည့် ပုဂ္ဂိုလ်ဆိုသူများသည် အခြားအခြားသော သာမန်အညတရ ပုဂ္ဂိုလ်များလောက် မျှပင် ထိုအဖြစ်အပျက်များတွင် လွတ်လပ်စွာ လုပ်ဆောင်နိုင်ခြင်း မရှိချေ။ အရေးပါအရာရောက်ခြင်း မရှိချေ။ ထိုကြီးမြတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ဆိုသူများကို ကျွန်ုပ်စိတ်ဝင်စားခြင်းမှာ (ကျွန်ုပ်အမြင်အရ) ရာဇဝင်ကို ချုပ်ကိုင် စိုးမိုး နေသည့် ကမ္မနိယာမတရား၏ အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို ထင်ရှားစွာပေါ်စေသော ပြယုဂ်များ၊ မိမိ၏စိတ်ဆန္ဒမပါဘဲ မရှောင်မလွှဲသာ လုပ်ရသော လူတစ်ယောက်ကို မိမိဘာသာ လွတ်လပ်စွာ လုပ်ဆောင်သည်ဟု အထင်ရောက်ရှိအောင် လှည့်စားလေ့ရှိသည့်[illegible]မ္မနိယာမတရား၏ ပြယုဂ်များအဖြစ် စိတ်ဝင်စားမိခြင်းသာ ဖြစ်ပါသတည်း။